Prof. Dr hab. Nicole Nau
Katedra Skandynawistyki UAM

2018/2019 semestr letni

POLITYKA JĘZYKOWA W KRAJACH SKANDYNAWSKICH

Jedenasty wykład

13.05.2019

DZISIAJ: INNE JĘZYKI

- Gdzie byłam
- Wasze prezentacje: wasze pytania i moje uwagi
- Co to język?
- Rola pisma i pismenności
- Kwestia tożsamości
- Jak języki mniej używane są / mogą być wspierane?
- Bonus track: fryzyjski i kontakty językowe kiedyś i teraz

April 26, 10:00–15:30

SEMINAR "LATGALIAN WRITING LANGUAGE IN EDUCATION AND RESEARCH. EXAMPLES OF THE OTHER REGIONAL AND LESSER-USED LANGUAGES"

Ministry of Justice
(36 Brīvības Boulevard, Riga, entrance from Terbatas Street)

LATGOLYS DĪNA

10:00–10:30 ***Opening***

Mr. **Aldis Bukšs** Head of the Office of the Minister of Justice
H.E. Dr. **Monika Michaliszyn**, Ambassador, Embassy of the Republic of Poland to the Republic of Latvia
H.E. **Kristian Ødegaard**, Ambassador, Embassy of Norway in Latvia
H.E. **Edgars Bondars**, Ambassador, Embassy of the Republic of Latvia to the Republic of Poland
Mr. **Viesturs Kairišs**, Head of the organization "Ar Latgolu"
Mr. **Andis Kudors**, Politician

10:30–11:00 Lidija Leikuma (Riga)
Short history of Standard Latgalian

11:00–11:30 Aleksey Andronov (St. Petersburg)
Traditional questions of Latgalian grammar

11:30–12:00 Nicole Nau (Poznań)
Teaching regional languages and dialects at schools: problems and solutions

12:00–12:30 **Coffee break**

12:30–13:00 Tomasz Wicherkiewicz (Poznań)
Planning and evaluating regional language acquisition

13:00–13:30 Cor van der Meer (Leeuwarden)
The Frisian language and new developments in education

13:30–14:00 Sulev Iva (Võru)
Võro Wikipedia, language learning and (social) media

14:00–14:30 Snorre Karkkonen Svensson (Oslo/Riga)
Dialects and the two written languages in Norwegian administration, education, culture, and mass media

14:30–15:00 Ilga Šuplinska (Rēzekne/Riga)
Prospects and challenges for Latgalian in the Latvian system of education and language planning

15:00–15:30 **Closing**

WASZE PREZENTACJE – WASZE PYTANIA

3 pytania, na które odpowiedź jest w prezentacjach

2 pytania, na które odpowiedzi nie ma w (konkretnej) prezentacji

1 szersze pytanie, które warto omówić na zajęciach

MAŁE UWAGI: KWESTIE FORMALNE

źródła, cytowanie

źródła, poprawność, krytyczne czytanie

nazwy języków

projektowanie

CO JEST JĘZYKIEM? CZYM JEST JĘZYK?

Czy X to język…

1. … lub inny system komunikacji?
2. … lub dialekt, odmiana języka Y?
3. … lub języki?

ad 1. języki migowe

ad 2. Älvdalska, Överkalixmal, karelski, kveński, tornedalfiński, norsk romani

ad 3. saamski, romski, fryzyjski

KILKA PYTANIA DO TEGO PYTANIA

Co o tym decyduje?

Kto o tym decyduje?

Po co jest to w ogóle potrzebne?

Problem: Ile języków jest na świecie?

Kto ich liczy? => SIL, Ethnologue => inne problemy w tym utworze

Na jakiej podstawie?

Dlaczego uzna np. Älvdalska, a nie Överkalixmal?

Dlaczego w Szwecji za odrębny język uznany jest meänkieli, a nie Älvdalska?

ARGUMENTY ZEBRANE PRZEZ PIOTRA GARBACZA

1) Älvdalska avviker kraftigt från standardsvenskan, svenska dialekter och de andra nordiska standardspråken/dialekter på alla språkliga nivåer så att det inte kan vara tal om ömsesidig språkförståelse.

2) Kodväxling mellan svenska och älvdalska är den normala kommunikationsstrategin i Älvdalen.

3) Älvdalingarna är mycket medvetna om sitt mål och dess ålderdomliga form.

4) Det finns ett standardiserat älvdalskt skriftspråk.

5) Älvdalska har talats i Älvdalen sedan åtminstone 1500-talet och är fortfarande ett levande språk där.

6) Älvdalska har använts i skönlitterära översättningar och det finns även böcker skrivna på älvdalska.

JĘZYK ROMSKI A SKANDOROMANI (Z WIKIPEDII)

Scandoromani (Swedish: *romani*, Norwegian: *romani*, **Scandoromani**: *romani rakripa*[4] alt. *tavringens rakripa*[5][6]), also known as **Tavringer Romani**[7] and the **Tattare language**,[8] is a North Germanic based Para-Romani.

Para-Romani are various mixed languages of non-Indo-Aryan linguistic classification containing considerable admixture from the Romani language. They are spoken as the traditional vernacular of Romanicommunities,[1] either in place of, or alongside, varieties of the Romani language. Some Para-Romani languages have no structural features of Romani at all, taking only the vocabulary from Romani.[2]

Pogadialekt lub **Para-romani** – termin w systematyce języków romskich, zaproponowany przez francuskiego językoznawcę, prof. Marcela Courthiade w serii artykułów, publikowanych począwszy od 1982roku. Pochodzi od słowa *pogadi*, będącego nazwą dialektu języka romskiego (ewentualnie angielskiego lub nazwą oddzielnego języka kreolskiego), używanego przez brytyjskich Romów z grupy Romanichal.

UWAGI – CO TU JEST NIE OPTYMALNE?

„ Język składa się głównie ze skandynawskiej gramatyki i słownictwa pochodzenia indyjskiego.”

„Język romani wywodzi się z sanskrytu i jest obecnie jedynym autochtonicznych językiem indoaryjskim w Europie.”

„Język Saamów należy do grupy języków ugro-fińskich i jest spokrewniony z fińskim, węgierskim, estońskim oraz kilkoma językami rzadziej używanymi przez społeczności zamieszkujące północno-zachodnie tereny Rosji. Pokrewieństwo to wynika z dominującego wpływu języka fińskiego, a nie ze wspólnego pochodzenia tych ludów.”

„Z powodu bliskości geograficznej, överkalixmål jest podobny do języka samów.”

ROLA PISMA

Które z prezentowanych języków są używane (prawie) wyłącznie ustnie?

Czy pisemność jest ważne dla (i) uznania, (b) zachowania języka?

Jakie mogą być główne funkcje pisma i pismenności dla języków mniej używanych w Europie?

Jakie są specyficzne problemy grafizacji i standaryzacji?

Specjalne problemy:

Język jidysz

Języki migowe

UNESCO SCALE, FACTOR 6 AVAILABILITY OF WRITTEN MATERIAL

5	There is an established orthography and a literacy tradition with grammars, dictionaries, texts, literature and everyday media. Writing in the language is used in administration and education.
4	Written materials exist, and at school, children are developing literacy in the language. Writing in the language is not used in administration.
3	Written materials exist and children may be exposed to the written form at school. Literacy is not promoted through print media.
2	Written materials exist, but they may only be useful for some members of the community; for others, they may have a symbolic significance. Literacy education in the language is not a part of the school curriculum.

JĘZYK A TOŻSAMOŚĆ

Z prezentacji Martyny Wcisło:

„W języku polskim używane są określenia: **szwedzkojęzyczna mniejszość** w Finlandii, **szwedzkojęzyczni Finowie**, potocznie **Szwedofinowie**. Określeniem szwedzkim jest **finlandssvenskar**, fińskim suomenruotsalaiset. […] Krytycznie przyjmuje się te określenia, które skupiają się wyłącznie na lingwistycznym aspekcie grupy.”

Szwedzkojęzyczni Finowie jako osobna grupa etniczna

Zgodnie z badaniami socjologicznymi Szwedzkojęzyczni Finowie spełniają cztery kryteria, aby nazwać ich grupą etniczną:

,,Finland has generally been regarded as an example of a monocultural and egalitarian society. However, Finland has a Swedish-speaking minority that meets the four major criteria of ethnicity, i.e. self-identification of ethnicity, language, social structure and ancestry (Allardt and Starck, 1981; Bhopal, 1997)" (Hyyppä&Mäki, 2003: 772)

Zdania są jednak podzielone. Szwedzka Partia Ludowa (szw. Svenska folkpartiet, fiń. *Suomen ruotsalainen kansanpuolue)* uważa, że Szwedzkojęzyczni Finowie wyrażają swoją fińskość w języku szwedzkim.

Szwedzkojęzyczni Finowie używają określenia ***finländare*** na wszystkich ludzi narodowości fińskiej. Powodem jest potrzeba znalezienia wspólnego określenia na Szwedofinów oraz fińskojęzycznych Finów. Szwedzkie słowo ***finnar*** w użyciu przez Szwedofina oznacza osobę fińskiej narodowości mówiącą po fińsku. W Szwecji to rozróżnienie nie jest raczej znane i się go nie używa.

Niektóre źródła mówią nawet o Szwedofinach jako o odrębnej narodowości:

,,In Finland this question (Swedish nationality) has been subjected to much discussion. The Finnish majority tries to deny the existence of a Swedish nationality. An example of this is the fact that the statutes always use the concept "Swedish-speaking" instead of Swedish", "The wording of the Finnish Constitution (Art. 14.1): "Finnish and Swedish shall be the national languages of the republic" has been interpreted by linguist and constitution-writing politician E.N. Setälä and others as meaning that these languages are the State languages of Finland instead of the languages of the both nationalities of Finland", "It is not correct to call a nationality a linguistic group or minority, if it has developed culture of its own. If there is not only a community of language, but also of other characteristics such as folklore, poetry and literature, folk music, theater, behavior, etc."

Modeen, T.(1999).The cultural rights of the Swedish ethnic group in Finland.*Europa Ethnica 3-4, 56*.

OD DYSKRYMINACJI DO AKCEPTACJI

Kiedy zaczęła się dyskryminacji danego języka?

Kiedy w Europie/na świecie był klimat anti-mniejszości?

Kiedy był (od kiedy jest?) klimat bardziej przyjazny do mniejszości?

Powody?

Co znaczy „zdelegalizowanie”? Konkretnie?

„Od lat70-tych XIX wieku w związku z szeroko zakrojonymi planami rządu dotyczącymi edukacji, język Saamów został zdelegalizowany w ramach polityki asymilacyjnej. Saamowie byli traktowani jak ludność drugiej kategorii, a ich język i kultura były lekceważone przez władze.”

Factor 7: Official attitudes and policies

5	Equal support: All of a country's languages are valued as assets. All languages are protected by law, and the government encourages the maintenance of all languages by implementing explicit policies.
4	Differentiated support: Minority languages are protected primarily as the language of private domains. The use of the language is prestigious.
3	Passive assimilation: The dominant group is indifferent as to whether or not minority languages are spoken, as long as the dominant group's language is the language of interaction. No explicit policy exists for minority languages.
2	Active assimilation: The government encourages minority groups to abandon their own languages by providing education for the minority group members in the dominant language. Speaking and/or writing in non-dominant languages is not encouraged.
1	Forced assimilation: The government has an explicit language policy declaring the dominant group's language to be the only official national language, while the languages of subordinate groups are neither recognized nor supported.
0	Prohibition: Minority languages are prohibited from use in any domain. They may be tolerated in private domains.

KILKA NIEJASNYCH ZDAŃ Z PREZENTACJI

W szkołach jest możliwość nauki zarówno szwedzkiego, jak i elfdalskiego, uczniowie mogą być więc dwujęzyczni.
Jest to część większego programu, który pozwala uczniom używać i uczyć się swoich ojczystych języków w szkole.

duński pojawił się na Wyspach Owczych po reformacji, kiedy administrację WO przejęła Dania

Ze względów historycznych meänkieli ma status języka mniejszościowego w Szwecji

Wg Duńczyków język SYD jest uważany jako język, którym posługuje się duńska mniejszość na południe od granicy.

„Język fryzyjski przypomina staroangielski (a również współczesny), niderlandzki oraz dolnoniemiecki.”

„Język charakteryzuje się występowaniem wielu archaizmów skandynawskich, takich jak rodzaje oraz przypadki rzeczownika (övdalsk – övdalskų), samogłoski nosowe (ą,ę,į,ų,ȳ,ą̊), dwuwargowa głoska w, a także dźwięk ð.”

„Informacje ogólne, cechy wyróżniające:

- Pod dużym wpływem samskiego i tornedalsfinska.
- Brak zmian od czasów średniowiecza.
- Zachowane trzy rodzajniki.
- Obecność dyftongów, której brak w j. szwedzkim.
- Nierozróżnialne [d] i [t]
- Läsp-H (sepleniące).”

POLITYKA JĘZYKOWA I „LANGUAGE MANAGEMENT” NA RZECZ JĘZYKÓW MNIEJ UŻYWANYCH

1. Działania międzynarodowa
2. Działania państwowe
3. Działania organizacji (niepaństwowych)
4. Działania oddzielnych osób

WIELOJĘZYCZNOŚĆ W PRZESZŁOŚCI I PRZYSZŁOŚCI – PRZYKŁADY Z JĘZYKIM FRYZYJSKIM

CO NAM UCZY TA KARTA, A CO TAM JEST DZIWNE?

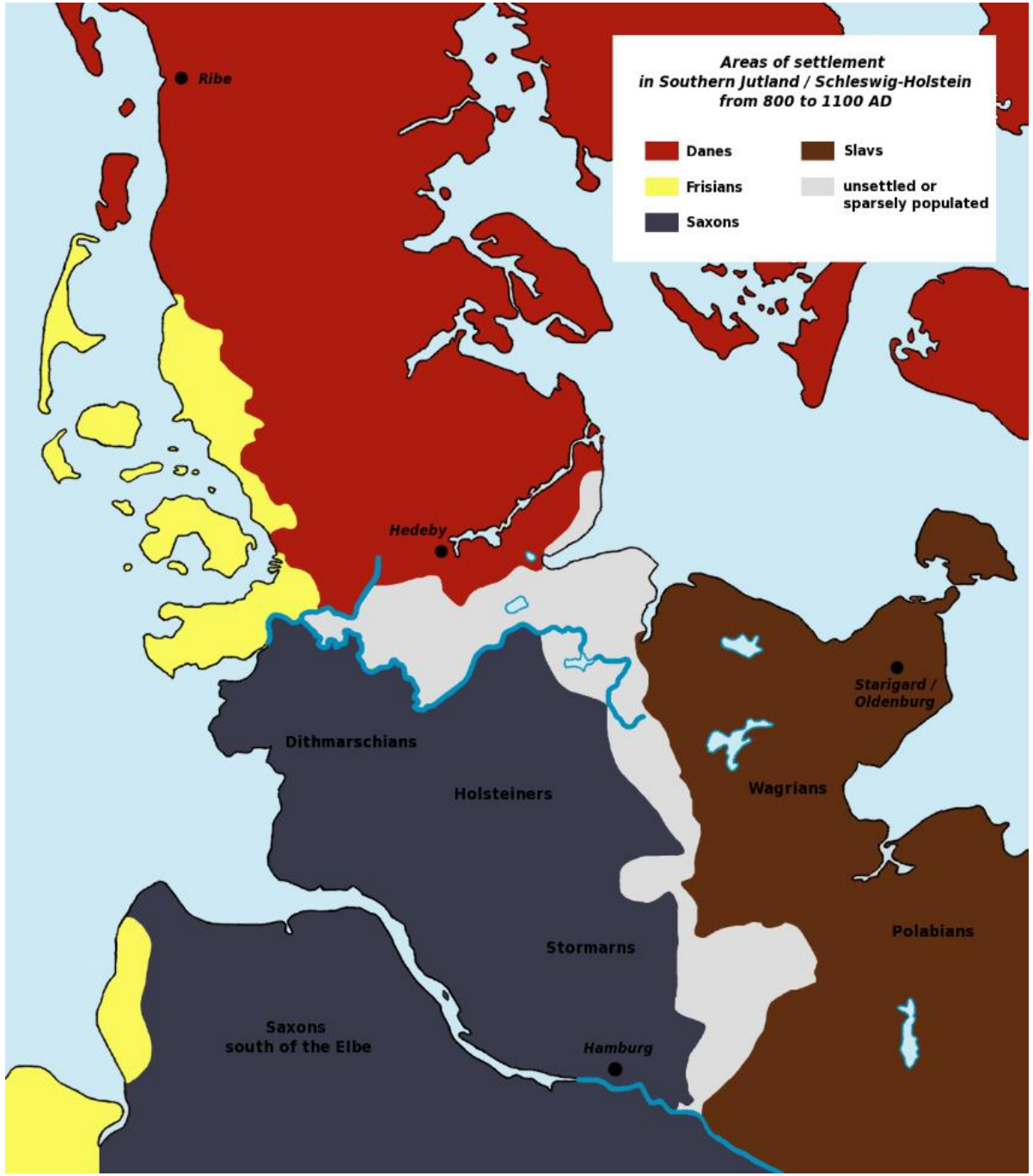

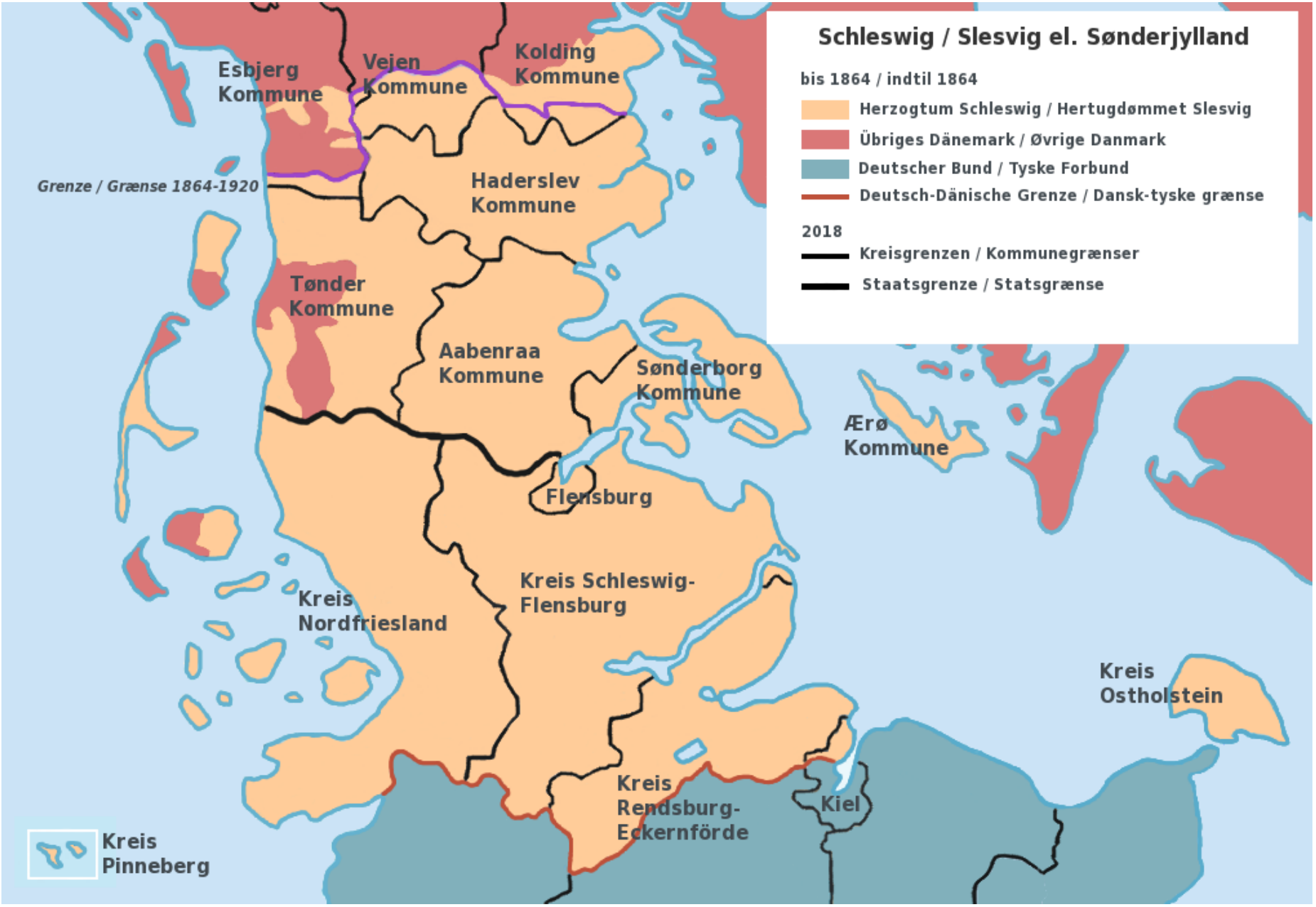
Schleswig / Slesvig el. Sønderjylland
bis 1864 / indtil 1864
Herzogtum Schleswig / Hertugdømmet Slesvig
Übriges Dänemark / Øvrige Danmark
Deutscher Bund / Tyske Forbund
Deutsch-Dänische Grenze / Dansk-tyske grænse
2018
Kreisgrenzen / Kommunegrænser
Staatsgrenze / Statsgrænse
Grenze / Grænse 1864-1920
Esbjerg Kommune
Vejen Kommune
Kolding Kommune
Haderslev Kommune
Tønder Kommune
Aabenraa Kommune
Sønderborg Kommune
Ærø Kommune
Flensburg
Kreis Schleswig-Flensburg
Kreis Nordfriesland
Kreis Ostholstein
Kreis Rendsburg-Eckernförde
Kiel
Kreis Pinneberg

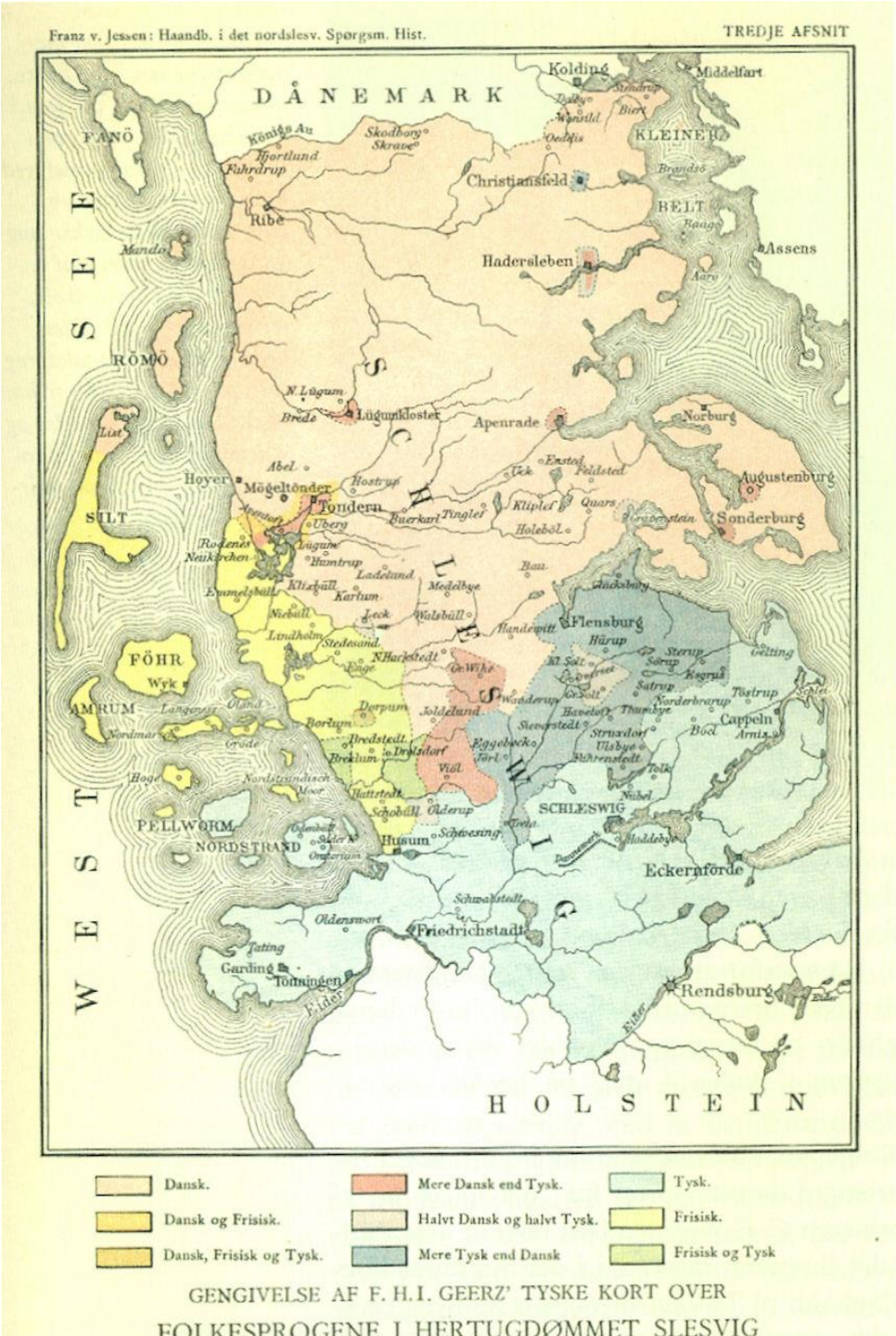

GENGIVELSE AF F. H. I. GEERZ' TYSKE KORT OVER FOLKESPROGENE I HERTUGDØMMET SLESVIG

O językach w Szlezwiku:
https://www.region.de/region/de/regionswissen/kultur-freizeit/traditionen-sprache/sprache.php

„In Südschleswig gibt es eine große Sprachenvielfalt. Deutsch, Plattdeutsch, Dänisch, Sønderjysk (Südjütländisch) und Friesisch ist zu hören, außerdem gibt es noch die aussterbende Mischsprache Flensburger Petuh.”

„Das Flensburger Petuh ist eine Mischung aus Deutsch, Plattdeutsch, Dänisch und Sønderjysk. Die Sprachform war charakteristisch für die Petuh-Tanten, die es heute nicht mehr gibt. Ältere Flensburger lieben es immer noch, Petuh-Ausdrücke zu benutzen.”

Duński, niemiecki i fryzyjski w szkole duńskiej w Risum (Niemcy):

http://www.risumskole.de/historie/risum-skoles-risem-schoeljs-geschichte/

Fryzyjski, holenderski, angielski i trochę polski w szkole w Fryzlandii:

http://3mproject.nl/en/index.html

„Due to recent forms of migration, more and more pupils, who speak other languages, are coming to Fryslân. As a result, many teachers are not only dealing with pupils who have Dutch and Frisian as their mother tongue, but also with pupils who speak Polish, Arabic or Tigrinya and with many other languages of refugee children who have just arrived in the Netherlands.”